

ДОШКОЛЬНЫЕ ВУХОВАНИЯ

ISSN 0321-1401

6/87

з шини на шину. Ігри «Теніс», «Хто перший?». 4. Ходьба. Біг зі зміною напрямку. Ходьба з рухами рук.

Комплекс 11

1. Ходьба. Ходьба по доріжці для профілактики плоскостопості. Біг між пеньками. Ходьба із заплющеними очима (на 3—4 м). Ходьба. Перешиккування. 2. Загальнорозвиваючі вправи з обручем: перекладання обруча з руки в руку — основна стійка, обруч у правій руці, руки в сторони, вгору, перекласти обруч у ліву руку, руки в сторони, вниз (12); нахили праворуч — ноги на ширині плечей, руки з обручем угорі, нахилитися праворуч, потім — ліворуч (8); обруч на коліно — основна стійка, обруч унизу, підняти обруч уперед, зігнути праву ногу і дістати його коліном, потім — ліву (10); подивися на обруч — підняти обруч угору, подивитися на нього, опустити (12); покласти обруч на підлогу, не згинаючи ніг, — ноги на ширині плечей, обруч унизу, нахилитися, покласти обруч, випрямитися, нахилитися, взяти обруч, у в. п. (8); присідання — основна стійка, обруч унизу, присісти, обруч поставити вертикально, у в. п. (10); стрибки на місці (в обручі), руки на поясі (16), спокійно походити на місці, повторити вправу. 3. Стрибки у висоту (40 см) з розбігу 8—10 м. Відбивання м'яча об землю, рухаючись по колу. Ігри «Пожежники на навчання». «Ловіння метеликів». 4. Ходьба. Біг на носках. Ходьба. Ходьба випадами. Ходьба.

Комплекс 12

1. Ходьба. Ходьба з перекатом з п'ятики на носок у швидкому темпі. Біг — боковий галоп. Ходьба з рухами рук. Перешиккування. 2. Загальнорозвиваючі вправи (з компл. 11). 3. Їзда на велосипеді. Кидання і ловіння м'яча від стіни з відскоком від землі. Стрибки у довжину (90—100 см) з місця. Гра «У ведмедя у бору». 4. Ходьба. Біг з підніманням уперед прямих ніг. Ходьба. Ходьба у напівприсіді. Ходьба.

Перехід пішки на поле

1. Експедиція на поле. 2. Ходьба. Ходьба та біг зі стрибками. 3. Ходьба по шнуру, покладеному зигзагом. Метання в горизонтальну ціль правою і лівою рукою з відстані 4—5 м. Ігри «Волейбол», «Дожени свою пару». 4. Спостереження за пшеницею, житом. 5. Повернення в дитячий садок.

Перехід пішки до лісу

1. Експедиція до лісу. 2. Ходьба. Ходьба та біг урозтіч між деревами. 3. Ходьба по колоді спиною вперед. Повзання з переповзанням через колоду. Стрибки на обох ногах з просуванням уперед 5—6 м. Гра «Хто найвлучніший?». 4. Спостереження за птахами. 5. Повернення в дитячий садок.

Перехід пішки до озера

1. Експедиція до озера. 2. Ходьба. Ходьба та біг випадами. 3. Стрибки у висоту (40 см) з розбігу 8—10 м. Ходьба по колоді з переступанням через предмети. Метання на дальність (8—10 м) правою і лівою рукою. Ігри «Рибалки і рибки», «Футбол». 4. Спостереження за водними рослинами. 5. Закріплення знання дітей про дорожні знаки. 6. Повернення в дитячий садок.

Перехід пішки до фруктового саду

1. Експедиція до фруктового саду. 2. Ходьба. Ходьба та біг урозтіч між деревами. 3. Лазіння по повалених деревах. Метання у вертикальну ціль правою і лівою рукою з відстані 4—5 м, сидячи. Стрибки у довжину (90—100 см) з місця. Гра «Лови, кидай, падати не давай». 4. Порівняння фруктів за формою, кольором, величиною. 5. Повернення в дитячий садок.

Оснащення педагогічного процесу

ОБЛАДНАННЯ ТА ІГРОВИЙ МАТЕРІАЛ В ГРУПАХ РАНЬОГО ВІКУ

Л. ГУРАШ,
ст. методист Респ. метод. каб.
дошк. виховання МО УРСР

Приміщення для груп раннього віку оформляються і обладнуються відповідно до завдань охорони життя і зміцнення здоров'я малят, змісту виховної роботи з ними. Так, стіни варто фарбувати у стійкі світлі тони, щоб не втомлювати зір дитини й не розпорошувати її увагу. Штори добирають за принципом додаткового або близького тону: у спальнях — краще зеленого, голубого відтінків, у групових кімнатах — однотонні або з чітким малюнком.

Обладнання має відповідати гігієнічним і педагогічним вимогам, зросто-віковим особливостям дітей. Головна вимога — його безпека, виключення можливості дитячого травматизму.

Доброю окрасою приміщення слугують квіти в горщиках, букети або гілочки у вазах, а також картини, естампи. У групах 1-го і 2-го років життя доцільно мати 1—2 картини з зображенням знайомих дітям предметів або тварин, а 3-го року — 1—2 картини або естампи з простим художнім сюжетом або на теми знайомих казок.

Організується куточок природи, де зосереджуються 4—5 видів кімнатних рослин, які рясно й тривалий час квітнуть, зручні для спостереження: герань звичайна, фуксія, бегонія вічноквітуча, бальзамин, китайський розан та ін. Сюди ж уміщують і акваріум з рибкою — яскраво забарвленою, активною — звичайною золотистою рибкою або золотистим чи сріблястим карасем.

Ігровий матеріал добирається з урахуванням вікових особливостей дітей, рівня їхнього розвитку, виховних завдань і з обов'язковим додержанням послідовності, принципу переходу від простого до складного, зі збереженням наступності між віковими групами. До іграшок, призначених для малят раннього віку, ставляться такі головні вимоги: вони мають сприяти подальшому розумовому і нервовопсихічному розвитку дитини, своїм зовнішнім виглядом підказувати характер діяльності, бути яскравими, привабливими, легко ми-

тись і дезінфікуватися. Щоб запобігти травмуванню, ясельним дітям не можна давати іграшки діаметром менше 3 см, а також ламкі, гострі. Найкраще відповідають санітарно-гігієнічним вимогам іграшки з гуми, дерева, пластмаси, тканини тощо.

Друга група раннього віку

На 2-му році життя завдяки педагогічному впливу дорослих удосконалюється фізичний і психічний розвиток дитини. Великого значення набуває здатність до наслідування, яка сприяє помітному збільшенню активного словника. Малюк починає відтворювати дії дорослих; з'являються найпростіші види зображувальної гри. Розвиваються початкові наочні узагальнення, реакція на танцювальну і спокійну музику; діти починають виявляти інтерес до однолітків.

Оскільки відмітна риса цього віку — потреба дитини в русі, меблі й ігровий матеріал у групі розміщують уздовж стін, щоб більша частина кімнати була вільною. Стіл для роздавання їжі і столик для годування ставлять неподалік від мийки; тут же — шафа з посудом. Поблизу туалетної кімнати бажано мати сповивальний стіл для перевдягання.

Низькі відкриті полиці з іграшками розташовують біля килима, лялькового куточка, дитячих столів; шафу з педагогічними посібниками — у зручному для вихователів місці. Дитячі диванчики, столи, стільчики необхідні в групі для того, щоб, порухавшись, малята могли посидіти й спочити, а також погратися, стоячи біля столів і полицок.

Діти першої підгрупи (від 1 р. до 1 р. 6 міс.) ще оволодівають умінням вільно ходити, тож обладнання розміщується так, щоб дитина могла спокійно переходити від предмета до предмета: столики, диванчики, гірку, стіл-бар'єр, кубики для перелазання і влізання ставлять неподалік один від одного. По всій кімнаті в різних місцях кладуть іграшки (по 3—4 однакові, щоб уникнути конфліктів). Зосереджують їх комплектами, чим підказують дітям, як гратися з ними: у колясоці зайчик — його можна

повозити; ведмедик сидить за столиком, перед ним чашка — його можна погодувати; стоїть візочок з кубиками — їх можна відвезти в куточок і спорудити там дім; у ліжечку спить лялька — її можна поколисати.

Щоб малята запам'ятовували місце зберігання іграшок, ігровий матеріал розкладають на видноті на полицках, стелажах. У шухляді столбар'єра можна взяти ковдрочку для ляльки, у буфеті в ляльковому куточку — посуд і т. д. Діти люблять переносити предмети, діяти з ними на ходу — їм пропонують кошечки, ситцеві торбинки, яскраві відерця, бідончики, в яких вони носять кубики, кульки, дерев'яні яєчка, грибочки.

Окреме затишне місце відводиться в групі для ігор з дидактичними іграшками. Їх зберігають у відкритій шафі поряд зі столами, за якими граються діти. Складніші ігри й іграшки-забави лежать на полиці трохи вище зросту дитини — дорослий допоможе взяти іграшку, простежить за грою.

Після відповідного навчання на заняттях малятам доцільно давати для виконання під керівництвом дорослого різних ігрових дій такі види дидактичних іграшок та посібників:

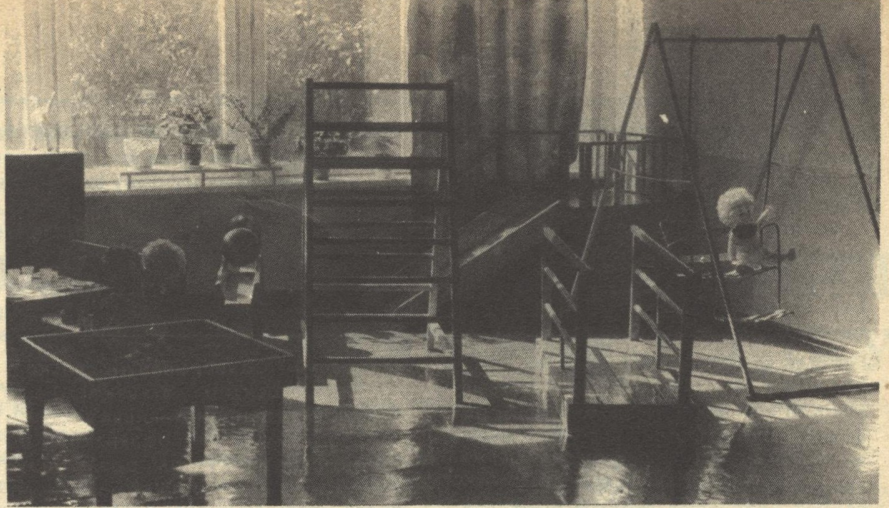
іграшки для нанизування на стрижень — кільця, втулки, кулі, кубики, півсфери з наскрізними отворами; об'ємні геометричні фігури — кулі, куби, призми та ін. — для прокочування, скочування, проштовхування в отвори, групування за кольором, величиною, формою;

геометричні фігури-вкладиші — різноколірні куби, конуси, циліндри, півсфери — для вкладання і накладання, а також добору за кольором, формою, величиною;

народні збірні-розбірні іграшки — матрьошки, бочечки, яєчка тощо — для розвитку орієнтування, вміння складати предмет з двох однакових або однотипних частин; невеличкі сюжетні іграшки — лялечки, машинки, ялинки, грибочки, овочі й фрукти з пап'є-маше і т. д.; різні предмети — коробочки, котушки, вазочки, дібрані за кольором, величиною і формою.

Для зберігання крупного й настільного будівельних матеріалів різної форми і образних іграшок відповідних розмірів відводиться місце у шафах, поряд влаштовується місце для гри на підлозі й за столами. Для розглядання дітьми ілюстрацій, картинок потрібна невеличка, але добре освітлена зона. Картинки, перші книжки добре зберігати на низько прикріпленій полиці, а поряд поставити стіл.

Матеріали для зображувальної діяльності (олівці, папір, крейду) краще тримати в закритій шафі, оскільки малята ще не вміють самі використовувати їх за призначенням. Можна запропонувати дітям «малювати»

Фрагмент обладнання групи для дітей 3-го року життя в яслах-садку № 60 м. Харкова

кольоровою крейдою на дошці, асфальті, паличкою — на піску, снігу, «друкувати» на піску за допомогою формочок зображення предметів, тварин.

До послуг дітей мають бути й іграшки, користування якими потребує різних рухів: м'ячі, обручі, набори кульок для скочування по похилій площині і катання на підлозі; візочки, каталки й іграшки на коліщатах, які діти до 1 р. 6 міс. штовхають поперед себе, тримаючи за паличку-держак, а трохи старші — возять за мотузку; великі порожні всередині цеглини, куби; кошечки з ручками, сумки, торбинки з піском, ватою для носіння. Важливо, щоб дорослий залучав малюків до рухливих ігор, викликав наслідування дій, водночас навчаючи правильних рухів.

На другому році життя формується сюжетно-відображувальна гра, в якій діти починають активно відображати свої враження з повсякденного життя. Для розвитку цих ігор обладнується ляльковий куточок. Іграшкові меблі мають бути великого розміру й міцні, ляльки — великого й середнього розмірів, з простим одягом, який знімається.

Дітям до 1 р. 6 міс. потрібні умовні сюжетно-образні іграшки — ляльки, іграшки-тварини — з найголовнішими деталями образу, виготовлені з м'яких матеріалів, — найкраще з тканини різних кольорів і фактури. Вони можуть бути об'ємними і плоскими; найдоцільніший розмір — від 15 до 30 см.

Ігровий матеріал, який пропонують малятам після півтора років, — це різноманітні сюжетно-образні іграшки з більшою кількістю деталей: у ляльки виділені пальці в руках, у волосі зав'язаний бант, ноги взуті в сандалики і т. д. Дитині зручніше гратися з м'якою лялькою, у якій згинаються руки і ноги, — її легко можна загорнути в ковдрочку, посадити на стільчик, вкласти у ліжечко.

Розміщуючи іграшки в груповій кімнаті, слід продумувати, якими саме діти гратимуться індивідуально, а які-

ми — групами, об'єднувати сюжетно-рольові іграшки за змістом. Так, «житлову кімнату» розміщують поряд з «кухнею»; «гараж» — поблизу будівельного матеріалу й неподалік від вільної частини кімнати, де діти возитимуть машини. Для годування лялок треба мати набір лялькового посуду з легкого металу або пластмаси: до півтора року — чашки, тарілки, ложки, каструльки; потім додаються чайник, сковорідка, а також серветки, нагруднички; наприкінці року — газова плита великого розміру з дерева або легкого металу.

У ляльковому куточку ставлять низенькі стільчики, на які можна сісти під час гри.

Для вкладання лялок дітям першої підгрупи пропонують ліжко з матрацом, подушкою, ковдрочкою; другої — з повним комплектом білизни. Для купання, прання треба мати тазик, рушничок, мочалку. Наприкінці року обладнується «ванна», додаються мотузка з прищепками, іграшкове мило.

На спеціальних вішалках або в розмальованій скриньці тримають предмети перевдягання, якими діти користуються у вільний час: кольорові хустинки, намиста з котушок або кульок, шапочки, фартушки, пелеринки, халатики тощо. На стіні, на рівні очей дитини, прикріплюють дзеркало.

Формуванню емоційної сфери дитини раннього віку, рухової активності, вміння спілкуватися з дорослими сприяють ігри-забави: фігурки з різними імітаційними діями (дзьобать, махають крильцями); іграшки з музичним і звуковим ефектом; фігурки на коліщатах; дзиги; фігурки, які рухаються, перекидаються, виконують робочі рухи (пилярі, дроворуби). Вихователь сам показує іграшку, коли треба забавити когось або цілий гурт.

У групі 2-го року життя мають бути художньо виконані й зручні в користуванні посібники для навчання дітей застібкування, зав'язування, шнурування.

На ділянці встановлюються дерев'яний місток з бар'єрами, за які

дитина тримається при ходьбі (довжина містка 1,5 м, ширина 50 см, висота підйому 10 см, висота поруччя 45 см); гірка зі скатом; колода для лазіння й розвитку рівноваги (довжина 1,5 м, діаметр 20 см) — добре обстругана й вкрита нітроемаллю, зі зрізаною верхньою частиною; сходинок (довжина 2,4 м, ширина 70 см, висота (разом з поруччям) 80 см, висота чотирьох приступок 48 см). Улітку на майданчик виноситься різноманітне фізкультурне обладнання — гімнастична лава, ребриста дошка, горизонтальна драбинка, гімнастичні стійки та ін.

Для ігор під час прогулянки малятам дають сюжетні іграшки — фігурки людей і тварин, візочки-каталки, ковдрочки тощо, а також крупний і настільний будівельний матеріал. Теплої днини проводяться ігри з піском: дитина вчиться користуватися совочком і лопаткою, насипати пісок у відерця, формочки, розкладати «пірижки», забивати молоточком кілочки. Важливо знайти таке місце для пісочників, щоб пісок прогрівся сонцем; до початку гри його зволожують. Рами (будь-якого розміру і форми) вкопують на 30—40 см у землю, огороджують бортиком з бетонних плиток або бортового каменя висотою 15—20 см. Для відведення дощової води дно дренається. Тенти-парасолі дають змогу затінювати пісочник; на ніч його закривають покривом з пластмаси чи з іншого матеріалу.

Велику радість дають малечі ігри з водою — для цього використовуються поліетиленові надувні ємкості, вмонтовані у переносний столик ванночки та ін.

Перша молодша група

На 3-му році життя удосконалюється руховий апарат дитини, розвивається нервова система, завдяки чому збільшується тривалість активного неспання. Ускладнюється ігрова діяльність — значне місце посідає сюжетна гра, наприкінці року діти захоплено грають у рольові ігри.

Групові кімнати обладнуються меблями приблизно так само, як і групи 2-го року життя. Столи і стільчики для дітей мають строго відповідати віковим і зростовим вимогам, розміщуються вони неподалік від столу для роздавання їжі. Бажано, щоб поблизу столів була полиця, де зберігаються настільно-друковані ігри, дрібний будівельний матеріал, дидактичні іграшки.

Набір іграшок для сюжетної гри має бути різноманітнішим, ніж у попередній групі. Для відображення побутових тем, виконання ролей мами, виховательки потрібні ляльки різного розміру у різному вбранні, ліжечка з комплектами білизни, рушнички, стільчики для ляльчиного одягу. «Кухня» обладнується газовою плитою,

столом, стільцями, полицею для посуду, мийкою, наборами крупного посуду; у побутовому куточку вміщуються праска, прасувальна дошка, необхідні речі для купання і прання. Потрібні також різноманітні фартушки, хустинки, сумочки, кошечки для мами або кухаря, білі халатики для лікаря, кольорові пелеринки для перукаря і т. д.

В іграх з іграшками-тваринами, казковими персонажами, різними видами транспорту малі вчаться впізнавати і правильно називати тварин, закріплюють знання про їхні особливості, про основні частини машин. Оскільки в іграх з будівельним матеріалом діти мають переходити від маніпулювання до сюжетних споруд, їм пропонують настільний матеріал двох-трьох кольорів і крупний — для ігор на підлозі.

Здійсненню завдань сенсорного виховання сприяють ігри з кольоровими кубиками-вкладишами (фанерними або пластмасовими), кульковими башточками, матрьошками, бочечками, крупною об'ємною і геометричною площинною мозаїками і т. д. У самотійне користування дітям дають настільно-друковані ігри «Парні картинки», «Лото — малятам», «Кому що потрібно» й інші, доступні їм. Розглядання предметних і нескладних сюжетних картинок формує вміння розрізняти, порівнювати, впізнавати і правильно називати зображені предмети; ігри з піском, водою, природним матеріалом розвивають спостережливість, пам'ять, ознайомлюють з реальними властивостями речей.

Для розвитку вміння диференціювати звуки, розрізняти силу звука, тембр потрібні різноманітні озвучені іграшки й іграшкові музичні інструменти. Іграшки-забави (більший асортимент) використовуються так само, як і в попередній групі.

Діти 3-го року життя вже систематично ходять на прогулянку, тому в груповій кімнаті зменшується кількість посібників для розвитку рухів — більшість їх встановлена на майданчику. У приміщенні мають бути м'ячі різних розмірів, драбинка-стрем'янка, обручі, гімнастична лава та ряд інших посібників.

На ділянці прокладається звивиста доріжка, вкопуються пеньки-«гусениця», розміщуються одностісні або двомісні гойдалки, колода-бум. Для розвитку рухів використовуються як природні умови, так і спеціальні посібники (дошки, дуги, драбинки, стійки і т. д.). Добре мати також будиночок, намет, корабель, автомобіль — вони, однак, не повинні заважають майданчик.

Створюються умови і для рольових ігор — під тінювим навісом зберігаються різноманітні сюжетні іграшки, будівельний матеріал, іграшки для ігор з піском та водою.

● СКЛАДОВА ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

● ДЖЕРЕЛА — НАВКОЛИШНЯ ДІЙСНІСТЬ І МИСТЕЦТВО

● ЧУТТЯ ГАРМОНІЇ КОЛЬОРУ І ФОРМИ РОЗВИВАТИ ЗМАЛКУ

● ОРІЄНТОВНА ПОСЛІДОВНІСТЬ НАВЧАННЯ

ЗНАЧНА увага у «Програмі виховання та навчання в дитячому садку» приділяється декоративній творчості дітей, зокрема, декоративному малюванню. Заняття з декоративного малювання спрямовані на розв'язання завдань естетичного виховання: розвиток естетичного сприймання, естетичних почуттів (чуття форми, кольору, композиції), уяви і творчих здібностей.

Виділені в програмі і джерела дитячої творчості, які лежать в основі навчання дітей малювання, — навколишня дійсність і мистецтво. Для декоративного малювання таким джерелом є твори декоративного мистецтва російського, українського та інших народів.

Для кожної вікової групи передбачено ознайомлення дітей з доступними їм розумінню видами народного декоративного мистецтва, виділено програмні вимоги з техніки малювання, ознайомлення з кольорами. Вони різною мірою здійснюються в усіх видах малювання. Специфічними для декоративного малювання є композиційні завдання, які дають можливість розвивати вміння будувати візерунки на різних формах паперу, предметах.

В дитячому садку діти засвоюють три найпростіші типи композиції візерунка на площині:

1. Не обмежений, або відкритий, сітчастий — в ньому елементи візерунка можуть повторюватись до безконечності в різних напрямках. Такими візерунками оздоблюють тканини, шпалери, паласи.

2. Обмежений 2-ма паралельними лініями (вертикальними чи горизонтальними), або лінійний. Це візерунок на смужці. Наприклад, бордюр шпалер, кайма скатерки, рушника, краю одягу.

3. Замкнений, або обмежений — це симетричні візерунки на площині певної геометричної форми: квадрат, круг, прямокутник, овал і т. ін.

Найбільш доступним для дошкільників є не обмежений візерунок — це ритмічне повторення на всій поверхні будь-якої площини однакових плям, ліній. Засвоєння такої композиції є під-